

Tempo & Tempat

Helen Pape

TEMPO & TEMPAT

(Tijd & Plaats)

Voor Bradley.
Ter nagedachtenis aan onze (voor)ouders.

Auteur: ©2017 Helen Pape
Coverontwerp: Helen Pape
Foto van auteur: © Edmond Hamers
ISBN: 978940216428
© Helen Pape

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, internet of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Hoofdstuk 1
1982 Singapore

"Jennie! Wat doe jij hier?"

"Hoezo, wat doe ik hier. Ik heb net tienduizend kilometer afgelegd om hier te komen. Je wist toch dat ik kwam. Ik heb gebeld!"

"Niemand heeft mij iets gezegd. Ik kan het er nu niet bij hebben. Het is hier een gekkenhuis."

"Niet om het een of ander, maar ik weet hoe een gekkenhuis eruit ziet. Dit haalt het er niet bij!"

"Ja, nou sorry. Je hebt het mis."

"Hé Rogier, waar ga je heen?"

"Sorry, mis. Mis."

"Wacht, je laat me hier toch niet zomaar achter?"

"Mis."

"Rogier, waar ben je?"

"Sorry, miss. Miss, wake up please." Een vriendelijke stewardess stond over Jennie heen gebogen. Ze wees naar het oplichtende 'fasten seatbelt'-balkje boven Jennies hoofd en zei: "Landing now."

Jennie was vanaf Brussel via Dubai en Bangkok naar Singapore gevlogen in de grote DC10. In Dubai mocht niemand het vliegtuig verlaten. Er werd alleen bijgetankt. Haar eindbestemming was Jakarta. Deze vlucht kon haar erheen brengen, Jakarta was ook de eindbestemming van deze DC10. Toch stapte ze in Singapore uit. Ze moest haar vriend Rogier zien, om uit te vissen wat er aan de hand was. Twee maanden geleden had haar een onbehaaglijk gevoel bekropen. Ze kon er niet de vinger op leggen waarom, maar ze kon het niet negeren. Rogier had niet anders dan anders geklonken aan de telefoon. Wel was hij heel erg verbaasd dat ze zo snel het vliegtuig geboekt had en hem voor een voldongen feit plaatste met haar aankomsttijd.

Ze had de zomermaanden hard gewerkt om geld te sparen voor een ticket naar Singapore. Tot en met de herfstvakantie had ze doorgewerkt. Ze hadden het erover gehad, Rogier en zij, dat als het kon, zou ze een paar weken vakantie nemen en hem opzoeken. Hij liep een jaar stage bij een bekend

olieconcern en kon na een half jaar twee weken verlof opnemen. Rogier vond dat hij het geld voor een vliegreis beter kon besparen voor een langere vakantie van vier weken nadat hij zijn jaar in Singapore zou hebben volgemaakt. Als Jennie voor die tijd genoeg geld had om naar Singapore te komen, zou hij haar de stad laten zien, zei hij. Eigenlijk had ze niet gedacht dat het haar zou lukken om het geld bijeen te sprokkelen. De economische crisis bleef maar voortduren, de werkloosheid steeg naar ongekende hoogte. Als ze al werk had via het uitzendbureau, dan was het slecht betaald. Van sparen kwam niet veel terecht.

Totdat ze op uitnodiging van haar oude schoolvriendin Myrthe naar Zuid-Frankrijk reisde om vakantiewerk te doen. Myrthe hielp haar ouders in de zomer met hun camping. Als het druk was met schilder- of yogacursussen in de herfst op de naastgelegen hoeve, bleef ze langer. Jennie was er vanaf de zomer tot ruim na de herfstvakantie, en had zich er thuis gevoeld.

Naast de camping had het beboste terrein ook vakantiehuysjes waarvan Myrthe er één bewoonde. Jennie had een gat in de lucht gesprongen bij het idee om Myrthe weer te zien. De busreis naar Montélimar kreeg ze vergoed. Myrthes vader had haar opgehaald met het busje waarmee de kano's en campinggasten naar en van de rivier de Ardèche werden vervoerd. Het weerzien met Myrthe en haar ouders, Jan en Marja van Dam, was hartelijk. Hoewel ze elkaar lange tijd niet hadden gezien, pakten ze de draad snel op en was het vertrouwd, als vanouds. Jenny was vroeger kind aan huis geweest. Er waren tijden dat ze na schooltijd vaker bij Myrthe thuis kwam dan bij haar eigen huis. Ze had de tijd voor haar eindexamen zelfs een paar maanden bij Myrthe en haar ouders gewoond.

De werkzaamheden op de camping waren divers. Ze was van 's morgens vroeg tot 's avonds laat in de weer met het organiseren van activiteiten voor de jeugd. Myrthe nam de allerkleinsten voor haar rekening, omdat ze dat het beste kon combineren met de zorg voor Nicky, haar zoontje. In de schaarse vrije tijd spraken ze over hun toekomstplannen en hun afwezige partners. Hoe toevallig het was dat Nico, de

man van Myrthe, en Rogier allebei in het Verre Oosten zaten. Nico was een maand geleden vooruit gereisd naar Samudra Beach, een idyllische plek aan zee in zuidwest Java. Tussen de Pelabuhan Ratu, vroeger Wijnkoopsbaai geheten, en Samudra Beach was een perceel te koop dat nog in de ontwikkelingsfase was. Nu stond de strandaccommodatie nog in de kinderschoenen. Daar zou met de toestroom van vakantiegangers binnenkort verandering in komen, was de algemene verwachting van de toeristenbranche.

Het was de bedoeling dat Myrthe en Nicky zouden volgen, zodra ze konden starten met het vakantieresort dat ze voor een appel en een ei gekocht hadden. Er stond nog bijna niets, maar Nico was in onderhandeling met een bedrijf om er een tiental vakantiebungalows neer te zetten.

Aan het einde van het vakantie seizoen kreeg Myrthe een verontrustend bericht van Nico. Er waren wat problemen met de overdracht. Er was extra geld nodig, maar dat kon niet per bank worden overgemaakt. Het saldo op de nieuwe bankrekening stond zo negatief dat hij het extra geld er niet af zou kunnen halen. De bank zou zeker de helft opeisen. De onderhandelingen met de plaatselijke autoriteiten verliepen stroef. Eigenlijk moest Myrthe naar Java komen met een flink bedrag aan contanten en postwissels. Zelfs de extra American Express Traveler Cheques die Nico bij haar had achter gelaten, moesten eraan te pas komen. Ze stonden op zijn naam, zijn handtekening stond erop, hij was de enige die ze te gelde kon maken. Myrthe wilde ze hem toesturen. De Traveler Cheques waren verzekerd bij diefstal. Toch vertrouwde hij de post aan de ontvangerszijde, zijn kant, niet.

“Alles wordt hier onderschept en bekeken. Ik ontvang mijn post hier, in het resort, maar de postbesteller kent mijn handtekening die ik onder sommige bonnetjes moet zetten. Ik zie sommige mensen er voor aan om de boel hier te flessen”, zei Nico op een avond aan de telefoon met Myrthe.

Dat klonk onheilspellend, vond Jennie. Hoe ging Myrthe dat doen? Ze gaf nog borstvoeding aan Nicky. Moest ze de baby meenemen? Er was niet veel ruimte om na te denken, want Myrthes visum moest zo snel mogelijk aangevraagd worden. Het duurde een paar weken en kon via de reisorganisatie geregeld worden, als ze het vliegticket zou boeken.

Jennie zag Myrthe en haar ouders worstelen met het nemen van een beslissing. Tot de Kerstvakantie hadden Jan en Marja de handen vol aan georganiseerde workshops in de hoeve annex woonhuis. Ze zaten volgeboekt. Bovenop de alledaagse drukte viel het niet mee om na te denken over Indonesië en de manier van zaken doen daar. Jennie keek naar Nicky die, na de laatste voeding, tevreden in slaap was gevallen op Myrthe's schoot. Morgen zou Myrthe's vader informeren bij de reisorganisatie waarmee hij het meeste zaken deed hoe snel ze, liefst goedkoop, naar Jakarta kon vliegen. Nu was niemand bereikbaar, hij kon hooguit een bericht achterlaten op het antwoordapparaat en hopen dat er morgenvroeg antwoord kwam. Bedrukt zocht ieder zijn slaappleaats op.

Jennie lag nog lang na te denken, voordat ze insliep. De volgende ochtend kwam ze met haar voorstel: "Ik kan gaan. Ik wil Rogier toch opzoeken in Singapore, dat is praktisch onderweg naar Jakarta. Ik heb geen baby die me tegenhoudt. Geen gasten en workshops zoals Jan en Marja. Laat mij poolshoogte nemen."

Jan en Marja reageerden opgelucht. Myrthe was bezorgd, maar voelde zich niet in staat om te protesteren, omdat de zorg voor haar baby op de eerste plaats kwam. Marja gaf openlijk toe dat ze niet had kunnen slapen vanwege het dilemma, Nicky al dan niet mee te laten reizen met Myrthe.

Jennie dacht aan de tijd dat zij hulp had gehad van hen toen er niemand anders was en verheugde zich dat ze nu ook iets terug kon doen.

Het bleek dat de vluchten vanuit Brussel het goedkoopst waren. Jennie en Myrthe legden hun geld bij elkaar. Jennie

kon met de bus van de reisorganisatie die de camping aandeed meerijden naar Brussel. Ze besloten dat Nico zou bellen met Myrthe als er nog meer geld nodig was. Myrthe of haar vader kon het telefonisch overmaken naar Jennie, zodat zij na een dag ter plekke contacten op kon nemen waar Nico bij was.

Jennie liet Rogier weten wanneer ze Singapore aandeed. Ze hoopte dat hij een paar dagen vrij kon nemen om met haar mee te gaan naar Java, als een soort vakantie. Alleen reizen zonder reisorganisatie werd afgeraden. Ze dacht dat ze met Rogier erbij meer kans had om de klus snel te klaren. Een lang weekend in een beach resort leek haar een welkome afwisseling en goed om eindelijk weer samen te zijn na bijna zes maanden van afwezigheid. Als het beach resort nog geen goed onderkomen had, konden ze altijd uitwijken naar het Samudra Beach Hotel, zo'n veertig kilometer verderop. Het zag er romantisch uit.

Rogier was niet op het vliegveld. Het was dinsdagochtend. Het kon zijn dat hij niet eerder weg had gekund van zijn werk. Jennie had hem meteen geprobeerd te bellen toen ze de beslissing had genomen om naar Jakarta te vliegen. De receptioniste van de oliegigant had haar niet door kunnen verbinden, want hij was 'elders op locatie'.

“Probeert u het in de loop van volgende week nog eens”, klonk het aan de andere kant van de lijn, aan de andere kant van de wereld.

Rekening houdend met het tijdsverschil, had ze in het weekeinde zijn hotel gebeld. Hij was daar niet. Ze had een bericht achtergelaten bij de receptie. Voor de zekerheid had ze een brief met haar aankomsttijd gestuurd, per exprepost. Die zou hij toch wel ontvangen hebben? Ze had voorheen wel vaker gebeld. Als Rogier ergens in de regio aan het werk was, verwachtte ze dat hij een ander telefoonnummer doorgaf. Dat was dit keer niet gebeurd.

Jennie nam een taxi naar de wolkenkrabber in het zakendistrict waar de multinational kantoor hield. Ze liet zich de weg wijzen door de portier. Haar paspoort en een telefoontje naar de afdeling waren voldoende om haar te laten passeren. De lift bracht haar naar de tiende verdieping. Opgelucht zag ze de vertrouwde lange gestalte met het warrige donkerblonde haar. Rogier wachtte haar op bij de ingang met een zorgelijk gezicht. Dat ze nu net de drukste tijd had uitgezocht om hierheen te komen. Hoe kwam ze aan het geld voor een ticket? Zijn vraag kwam er ongelovig en bijna beschuldigend uit, alsof hij niet gedacht had dat het haar ooit zou lukken om naar Singapore te komen.

Hij vroeg haar te wachten, zodat hij zich af kon melden voor een vroege lunchpauze. Ze bleef staan aan de balie bij de portier, denkend aan haar droom van vlak voor de landing. Ze had alleen handbagage bij zich, haar koffer was niet op de bagageband verschenen op het vliegveld. Maar het personeel van de vliegmaatschappij had haar verzekerd dat haar bagage in Jakarta vastgehouden zou worden voor haar.

Omdat het langer duurde dan de ene minuut die Rogier had beloofd, dreutelde ze heen en weer. De deur waardoor Rogier verdwenen was, ging open. Ze was vlakbij, veerde op en hield de deur vast in de veronderstelling dat het Rogier was. In plaats daarvan liepen vier elegant geklede jongedames, elk met een stapel papieren in hun armen geklemd, druk pratend langs haar heen naar de lift.

Jennie weifelde of ze de deur weer dicht zou doen toen ze Rogier zag staan halverwege de open kantoorroimte. Hij stond met zijn rug naar haar toe, druk in gesprek gewikkeld met Melissa, zijn studiegenoot en 'partner in crime' zoals hij haar vorig jaar gekscherend had genoemd. Hij had Jennie niet verteld dat zij ook in Singapore was. Misschien was ze er net.

Iets in hun houding kon haar daarvan niet overtuigen. De manier waarop Rogier over Melissa heen stond gebogen, leek beschermend en tegelijkertijd bezitterig. Het bevallige

gezichtje van de hoogblonde, delicaat ogende Melissa was haast in aanbidding opgeheven naar hem.

Jennies hart zonk in haar schoenen. Ze vroeg zich onbehaaglijk af hoe ze er zelf uit zag na een dag en een nacht vliegen. Ze had zich opgeknapt in de toiletruimte van het vliegveld, maar kon weinig doen aan haar gezicht dat glom van de transpiratie. Haar donkerblonde haar, dat nu een onbestemde donkere kleur had, plakte aan haar voorhoofd.

Hoofdstuk 2

1869 Billiton

“Awas! Oeler! Pas op! Slang!” De scherpe waarschuwing sneed door de lome stilte van de middagrust.

Het meisje werd abrupt weggetrokken van de rivieroever waar ze gehurkt zat, met haar beide handen in het water, om kikkervisjes te vangen. Ze was stiekem uit haar slaapkamerraam gestapt en had zich laten zakken op de veranda. Haar slaapkamer bevond zich aan de achterkant van het huis dat grensde aan het erf en de tuin. Die grensde op zijn beurt aan het water. In de middaghitte deed iedereen een dutje en werd zij geacht dat ook te doen. Ze was vaak wakker en had ontdekt dat ze ongezien op het achtererf kon komen. Sinds ze Gideon, de jongen die van kleins af aan Gigi genoemd werd, had gezien die wel ongestoord kon spelen, zorgde ze dat ze haar slapende baboe, haar verzorgster, omzeilde en trok met hem op. Ze zaten naast elkaar op de oever toen ze de kleine visjes in de gaten kreeg.

Gigi, op blote voeten, klauwde met zijn tenen in de modder voor houvast en trok haar met een ruk achteruit, zodat zijn lichaam als een anker fungeerde. Met een boog draaide ze om hem heen en kwam met een plof op haar achterste in de modder terecht. Ze gaf een luide kreet van schrik. Niet alle slangen op Billiton waren per definitie giftig, maar deze kleine gele wel. De slang kronkelde ongestoord verder langs de oever, daar waar net nog een paar kinderhanden hadden gewoeld.

“Nonnie Ginny. Kenapa? Wat is er aan de hand?” De baboe van Guinevere schrok op van haar slaapmat, en liep zo snel als haar sarong het toeliet, naar de waterkant. Ze zag de slang die statig door het water ploegde en gilte de hele boel bij elkaar. De tuinman kwam tevoorschijn uit het aangrenzende bijgebouw voor de bedienden, ruw uit zijn middagdutje

gewekt. Hij greep in het voorbijgaan een graafstok, zijn patjol, haalde ermee uit naar de slang en wist hem tegen de oever vast te pinnen. De kokkie uit de keuken moest eraan te pas komen om de slang met een mes te lijf te gaan.

Inmiddels was de vrouw des huizes gealarmeerd. Aline Dorestad liet de kinderen op verhaal komen op de veranda met een glas ranja, geserveerd door de djongos, de huisjongen. De baboe kwam met een vinaigrette voor haar mevrouw onder het slaken van luide kreten als 'adoo, adoe' en 'Illa la, Allah illala'.

Zonder Gideon had haar dochter Guinevere hier niet gezeten, hiervan was Aline zich zeer bewust toen ze eenmaal van de schrik bekomen was. "Gideon," vroeg ze aan de kleine jongen, "is er iets dat je wil hebben?"

Toen hij strak voor zich uit keek, dacht ze dat hij niet reageerde op zijn officiële naam.

"Gigi," probeerde ze nogmaals, "zeg het maar, je hebt mijn kind gered van die vreselijke slang. Is er iets wat ik voor jou kan betekenen?" Gideon was er aan gewend dat iedereen hem Gigi noemde ook al bracht het menigeen aan het lachen, aangezien het woord tand, of tanden betekent. Hij bleef voor zich uit kijken, maar wees nu zonder een woord te zeggen met zijn vinger naar voren. Ginny sprong op van haar stoel en hurkte naast hem neer. Hij was gewoontegetrouw op zijn hurken aan de rand van de veranda neergestreken, zoals het een bediende betaamt. Met haar gezicht op zijn ooghoogte volgde Ginny de uitgestrekte vinger van Gigi. Hij zat met zijn rug naar de tuin, zijn gezicht in de richting van de kamer die met zijn geopende deuren zijn inhoud liet zien. De kamer was ingericht als bibliotheek. De boekenkasten, die twee muren besloegen, puilden uit van boeken en tijdschriften. Zoals haar dochter hurkte, met haar voeten in slippers, plat op de grond, zonder daadwerkelijk op de grond te zitten, leek ze wel een inlandse, dacht Aline.

“Boeken? Wil je een boek hebben?” Ginny wees nu ook met haar wijsvinger, parallel aan die van Gigi. Gigi schudde kort met zijn hoofd. “Een tijdschrift dan, of de krant?”, probeerde Ginny. Het bleef stil.

“Lezen. Wil je lezen?”, opperde Aline.

“Ja,” kwam Gigi's antwoord eindelijk, “ik wil leren lezen!” Hij articuleerde de woorden nadrukkelijk alsof hij erop gestudeerd had. Het Nederlands was hem niet aangeboren. Zijn moeder Sinta, de baboe van Ginny, sprak Maleis tegen hem. De Nederlandse taal pikte hij te hooi en te gras op van de straat en van Ginny.

Aline was een vrouw van haar woord. Ze had gevraagd wat Gideon als beloning wilde voor het redden van haar enige dochter en ze zou hem geven waar hij om vroeg. Op het eiland Billiton, waar de heer Dorestad in de ertswinning zat, was geen lagere school. De echtgenotes dienden vrouw en moeder te zijn, alsmede verpleegster en lerares. Aline gaf haar kinderen zelf les totdat ze het niveau hadden om naar de middelbare school elders te gaan. Gideon kon wel aanschuiven in het klasje dat gevormd werd door Alexander, Willibrord en Guinevere, bedacht Aline.

De namen van de kinderen werden onmiddellijk afgekort tot makkelijk te hanteren koosnaampjes door de baboes. Elk kind had zijn eigen verzorgster. Zij zeiden steevast: Sie Lex, sie Brord, sie Ginny. 'Die' verbasterd tot 'sie', het aanwijzende woord ten overvloede gebruikt om de persoon aan te duiden. Aline was de enige die hun officiële namen gebruikte.

Gigi was bijna tien jaar toen hij de wereld van de letters en cijfers ontdekte. Hij was een jaar ouder dan Ginny, maar werd uit dezelfde boeken onderwezen als haar jongere broer Brord van zeven. De elfjarige Lex leerde niet zo snel als Ginny, zodat Aline de lessen ruwweg verdeelde in twee niveaus. Ze zorgde ervoor dat er elke dag een paar uren in de vroege ochtend besteed werd aan lezen, rekenen en algemene ontwikkeling en stopte voordat de hitte als een

warme deken aanvoelde. Alle dagen behalve zondag. De dag des Heren begon ze met een gebed en een verhaal uit de bijbel. Geen schrijfwerk en geen huiswerk voor de kinderen op zondag. Gigi kreeg de oude griffeldoos van Lex. De breekbare griffels moesten bewaard worden in een doos. De doos bevatte ook een vakje voor de natte spons waarmee de lei schoongeveegd werd. Lex was oud genoeg om met een echt potlood op papier te werken. Hij werkte aan zijn eigen bureautje. Voor het nette werk werden de kroontjespen en de inktpot tevoorschijn gehaald.

Gigi leerde snel. Ondanks de vele karweitjes in en om het huis, die hij geacht werd te doen, was hij na een jaar op het niveau van een achtjarige en na nog een jaar leerde hij uit de boeken waar Lex en Ginny in bezig waren. Toen hij eenmaal kon lezen, las hij alles wat hij kon bemachtigen. De huisbibliotheek had een keur aan leesvoer. Aline bepaalde welke tijdschriften en later toen ze hem oud genoeg achtte, welke boeken hij mocht lezen. Gigi's middagdutjes gingen op aan lezen, hij had niet veel tijd meer om kattenkwaad uit te halen. Hij had meneer en mevrouw Dorestad plechtig moeten beloven dat hij hen zou vertellen wanneer Ginny haar siësta oversloeg. Dit tot groot verdriet van Ginny. Zij maakte nu het achtererf onveilig met Lex en Brord, totdat haar eigen baboe er een stokje voor stak door op een slaapmat voor Ginny's raam, op de veranda, haar dutje te doen. Ginny's slaapkamerdeur werd bewaakt door de baboe van Brord.

Hoofdstuk 3

1982 Singapore

Zonder veel van Singapore te hebben gezien, vloog Jennie door naar Jakarta.

Melissa had zichzelf ook uitgenodigd voor de lunch. Het was een ongemakkelijke aangelegenheid geworden. In anderhalf uur tijd veranderden Jennies plannen volkomen. Zowel voor de nabije toekomst als op langere termijn. Rogier bleek niet geïnteresseerd in de missie voor haar vriendin Myrthe. Weg was het idee om samen met hem naar Samudra Beach te reizen.

Eén blik op Rogier en Melissa en ze had het onwerkelijke gevoel dat ze naar een stelletje zat te kijken. Ze zaten tegenover haar aan het tafeltje in de lunchroom. Ze voelde zich het derde wiel aan de wagen. Rogier was vol van enthousiasme over hun project bij het olieconcern. Melissa viel hem bij, ze maakten zelfs elkaars zinnen af, iets wat haar nooit gelukt was met Rogier, zelfs als ze het gewild had. Jennie had sterk de indruk dat Rogier aan Melissa een ander verhaal had opgehangen over zijn relatie met haar. Het leek wel of Melissa jaloers op haar was. Het moest niet veel gekker worden.

“Wat heb je Melissa verteld over ons?”, vroeg Jennie uiteindelijk aan Rogier. Ze had zich naderhand met geen mogelijkheid kunnen herinneren wat ze gegeten had. Rogier schoof ongemakkelijk op zijn stoel en schraapte zijn keel.

“Luister eens,” begon hij op zijn meest belerende toon, “jij en ik hebben een lange afstand relatie. Je kunt moeilijk van mij verlangen dat ik met niemand omga. Melissa en ik kennen elkaar en werken samen. Er is niets aan de hand.” Melissa maakte een bezwerend gebaar met haar hand wat Jennie gerust zou moeten stellen, maar het tegenovergestelde effect had.

“Ik weet dat je praktisch alleen op de wereld bent en dat je niemand hebt behalve Rogier. Ik respecteer dat!” Melissa leek geknipt te zijn voor haar rol als begrijpende vrouw. “Het moet moeilijk voor je zijn nu je beste vriendin ook nog in het buitenland woont. Dus het is heel begrijpelijk dat je hierheen komt. We zijn er om je te helpen.” De blik in haar ogen drukte medeleven en nog iets anders uit.

Jennie rechtte haar rug toen ze het doorhad. Het was superioriteit. Melissa voelde zich meester van de situatie. Rogier leek zich te ontspannen. Hij kon de onverkwikkelijke situatie aan zijn competente 'partner in crime' overlaten. In zijn ogen zag ze opluchting en zijn bezorgdheid was verdwenen. Dus hij was niet bezorgd om haar geweest, maar om zijn eigen hachje. Jennie vroeg zich kwaad af of er al stoom uit haar oren kwam. Nog even en ze zouden haar als een zielig geval behandelen. Het laatste waar ze behoefte aan had, was hun medelijden.

“Als jij hier niet weg kunt, Rogier,” Jennie sprak hem nadrukkelijk aan en negeerde Melissa, “dan heeft het voor mij weinig zin om te blijven. Ik moet zo snel mogelijk de zaak in orde maken voor Myrthe en Nico. Het was beter geweest als je me had laten weten dat mijn komst je niet uitkwam. Als je eerlijk was geweest had je mij deze beschamende vertoning kunnen besparen.” Ze stond op.

“Wacht even”, Melissa maakte weer haar bezwerende gebaartje. “We kunnen er toch over praten? Ik wil niet tussen jullie in staan!”

Jennie wachtte even of Rogier nog iets ging zeggen ter verdediging. Hij keek hulpeloos van haar naar Melissa en wist zich duidelijk geen raad met de situatie. Hoe had ze ooit kunnen denken dat hij haar redder in de nood zou zijn?

“Je staat niet tussen ons in, Melissa. Je mag hem hebben, ik hoef hem niet meer!” Met deze woorden draaide Jennie zich om en liep bij hen vandaan. Ze zette haar zonnebril op. Nu

kwam Rogier eindelijk in actie. “Jen, Jennifer! Wat bedoel je hiermee? Je kunt toch niet zomaar weggaan, je bent er net!”

“Moet je eens opletten.” Jennie liep door. Ze hoorde geschraap van stoelpoten en snelle voetstappen. Een moment later voelde ze een hand op haar schouder. Rogier draaide haar om. “Wat is er nou? Je kunt van mij niet verwachten dat ik alles zomaar laat vallen. Luister, doe niets overhaast. Ga de stad in, neem een bus en toer wat rond. Er is genoeg te zien, iedereen verstaat en spreekt Engels dus je redt je wel zolang. Vanavond zien we wel verder, oké?”

“Nee, het is niet oké.” Jennie keek van hem naar Melissa die stijfjes rechtop aan het tafeltje zat een paar meter verderop. “Hoelang is zij hier?”

“Twee maanden. Door de recente uitbreiding zaten ze hier te springen om nieuwe mensen. Het was een buitenkans voor haar.”

Haar gevoel had haar niet bedrogen. “Toevallig dat je net rond die tijd ook je appartementje hebt onderverhuurd aan je broer, zodat ik mijn biezen moest pakken.”

“Jij kon de huur niet betalen, wat moest ik dan?”

“Je had kunnen overleggen met mij zodat ik niet van de ene op de andere dag op straat stond.”

“Je ging toch naar Frankrijk”, hij klonk verongelijkt. “ Je werkte op die camping van je vriendin, dus je had onderdak.”

Dat was nadat ze op straat had gestaan met haar hele hebben en houden in twee koffers gepropt. Jennie haalde eens diep adem. Ze wilde niet in een welles nietes spelletje getrokken worden over hoe het in werkelijkheid gegaan was. Ze had toen al moeten weten dat het voorbij was. Zo eenzaam en verlaten als ze zich gevoeld had.

Tijd om er een streep onder te zetten, vond ze. “Doet er niet meer toe,” hernam ze kordaat, “ik voel me hier niet oké bij. Ik geef je je vrijheid terug. Je hoeft je niet meer in allerlei

bochten te wringen en je verantwoordelijk voor mij te voelen. Je gedraagt je als een oudere broer, dat is nooit de bedoeling geweest van onze relatie.”

“Maak je het uit?” Het klonk ongelovig.

“Ja, ik maak het uit. Vertel me nu niet dat je ons nog ziet zitten.” Er drukte een steen op haar maag.

“O, nou als je het zo stelt.” Hij aarzelde besluiteloos alvorens te verzuchten: “Misschien is het maar beter zo.” Ze bespeurde opluchting in zijn stem. Ze keek hem opmerkzaam aan. “Ga naar haar toe en maak er niet zo'n puinhoop van als bij ons. Wees duidelijk, en vooral eerlijk!”

Met een zwaai naar Melissa draaide ze zich nogmaals om en vertrok.

Hoofdstuk 4

1982 Jakarta

'Voor het eerst in de geschiedenis! Het eerste wereldkampioenschap pencak silat in de hoofdstad Jakarta! Indonesië, de bakermat van pencak silat geeft eindelijk geheime gevechtstechnieken prijs', kopte de Nederlandse sportkrant die de passagier naast Jennie in haar handen had. Zeker meegenomen van huis, dacht Jennie. Zijzelf had een plaatselijke krant gekregen toen ze aan boord stapte van het vliegtuig dat haar rechtstreeks naar Jakarta bracht.

Ze had de krant niet kunnen lezen en vergeefs naar een Engelse krant gevraagd. "Tidah ada, ma-af", had de vriendelijke stewardess haar meegedeeld. Na een blik op haar boardingpas en paspoort had ze de vertaling er aan toegevoegd: "Is-t-er niet, sorry!"

Jennie had de woorden 'pencak' en 'silat' wel uit de krant kunnen halen, ook dat er een evenement plaatsvond rond deze tijd in de plaats Jakarta. Ze viel met haar neus in de boter. Aan boord van het vliegtuig ving ze het geanimeerde gesprek op tussen haar buurvrouw en diens burens aan het gangpad, over het op handen zijnde kampioenschap van de Indonesische zelfverdedigingsport. Er ging haar een lichtje op. Dus het was eindelijk zover: Pencak Silat was een erkende sport geworden.

Jaren geleden, toen ze op de middelbare school zat, had ze een blauwe maandag meegetraind met een groepje scholieren. Aangestoken door de hausse van karatefilms en grasshopper-series op t.v. wilden ze zich bekwamen in de oosterse vechtkunst. Omdat haar was voorgehouden dat pencak silat een sierlijker en dus zachtere vorm van zelfverdediging was, had ze daarvoor gekozen. Al gauw kwam ze erachter dat er een heleboel verschillende stijlen pencak waren. Elk eiland van de Indonesische archipel had

een eigen stijl ontwikkeld. Per regio waren er ook nog verschillen, soms beroemde een enkel dorp zich op een speciale vorm van techniek en houding. Er was verschil in 'laag' en 'hoog' spel, de stand van de speler aanduidend. Laag, diep door de knieën zich bijna hurkend verplaatsend en hoog, slechts iets door de benen gezakt staand. En alle half hoge of half lage standen ertussenin. Altijd de voeten plat op de grond en in evenwicht. Er waren een paar honderd stijlen, had ze begrepen.

De club waar zij enthousiast lid van was geworden met haar klasgenoten, heette 'Pukulan Madura'. Pukul betekent slaan, Madura, het eiland Madura, een eiland ten noorden van Oost Java. Madoerezen staan bekend als meedogenloze, harde strijders.

Ze had het geweten. Naderhand dacht ze dat ze beter af was geweest als ze op karate was gegaan. Drie maanden en ontelbare blauwe plekken later had ze het opgegeven omdat ze haar armen amper kon optillen. Het blokken en afweren van slagen en trappen ging er niet zachtzinnig aan toe. Pukul, slaan, was keihard meppen. Haar schenen en de bovenkant van haar onderarmen vertoonden grote blauwgroene en paarse bulten. Ze droeg nog twee maanden T-shirts met lange mouwen. Een lange broek, ook in de zomer, om niet op te vallen.

In het vliegtuig zat ze ingeklemd tussen een dikke man en haar buurvrouw met de sportkrant. De buurvrouw, Jennie schatte haar rond dezelfde leeftijd als die van haarzelf, vroeg haar of ze voor de sport of voor vakantie naar deze contreien kwam.

Indachtig de waarschuwing van Myrthe's vader, 'ze vragen je het hemd van het lijf als je iets anders dan vakantie zegt!', antwoordde ze prompt: "Vakantie, en jij?"

"Ik kom voor de pencak. Jij bent degene die een stand-by ticket had, nietwaar?"

“Ja, ik heb vannacht op het vliegveld gebivakkeerd, hopen op een lege plek in een van de eerstvolgende vluchten naar Jakarta.”

“Mijn vader kon op het laatste moment niet mee. Hij kon zijn ticket omboeken en komt morgen na. Ik had al zo laat mogelijk geboekt, zodat we samen konden reizen. Normaal gesproken zouden we met mijn broer Willem zijn meegereisd, als de trouwe supporters die we zijn. We zijn al jaren met zijn drietjes, sinds ons ma er niet meer is. Ik ben er in ieder geval om Willem aan te moedigen. Het hangt ervan af of hij door gaat naar de volgende ronde, dan kan pa hem ook nog in actie zien. Ik heet Irene, en jij?” Irene had geen moeite de conversatie gaande te houden.

“Jennifer”, zei Jennie. “Wat erg dat ik nu zijn plaats inneem!”

“Ach, het komt door zijn werk. Nu kon hij wel vrij krijgen als de klus geklaard was. Hij werkt in de bouw. Het zat een beetje tegen, maar morgen, of nee, dat is nu vandaag, wordt het project opgeleverd. Ik moet nog wennen aan het tijdsverschil en de uren die ik al onderweg ben. Het werk zou in zoverre af zijn dat ze ook zonder hem kunnen. Na de WK hebben we alle drie nog tien dagen vakantie, en geld genoeg om er wat van te maken”, merkt Irene filosofisch op. Vervolgens enthousiast: “Ga jij ook naar de Borobudur?”

“Misschien, hangt ervan af”, ontweek Jennie.

“Je gaat toch wel met een georganiseerde reis? Ik word door een bus van de organisatie opgehaald en blijf op het sportcomplex tot ons pa er is. Ik heb gehoord dat het heel moeilijk is om alleen ergens te komen, helemaal als vrouw. Ze spreken ook geen Engels. Hopeloos! Maar ja, wat wil je ook, het is nog maar sinds kort dat er toeristen komen. Ik reis met de supportersgroep mee.”

Om van onderwerp te veranderen, vroeg Jennie wat meer over het WK. Waar het gehouden werd en hoeveel landen er meededen. Ze kreeg een kleurrijke folder in haar handen

gedrukt. Ze vroeg naar de naam van Willems sportschool en de stijl waarin les werd gegeven. Irene begreep door haar vragen dat Jennie iets meer wist van pencak silat dan een leek. Er ontspoon zich een levendige discussie over de verschillen en overeenkomsten tussen de 'hoge' stijl, 'Pukulan' van Madura, die Jennie kende met zijn relatieve hoge standen en de 'lage' stijl. Willem bezigde de 'Harimau', de tijger, een stijl van Sumatra, waarbij men laag bij de grond beweegt.

“Niet alle technieken zijn geoorloofd of komen goed van pas tijdens de wedstrijd.” Irene fronste haar voorhoofd. “De regels zijn er nog niet zo lang. Dit is pas het eerste WK, ik ben benieuwd of iedereen zich aan de regels houdt.”

Ze werden onderbroken door de stewardess die hen verzocht om zich klaar te maken voor de landing. De tijd was omgevlogen Welkom op Java, u bent gearriveerd op Halim Airport. Jakarta heet u welkom.

Bezoek het eerste WK Pencak Silat 1982!

Diverse uithangborden en posters in de hal van het vliegveld bevatten deze boodschappen in het Engels en in het Bahasa Indonesia, de vernieuwde eenvoudige taal dat sinds enige tijd de plaats van het oude Maleis en het Javaans met zijn drie aanspreekvormen, hoog, midden en laag Javaans, had ingenomen.

Het kostte Jennie moeite om duidelijk te maken dat ze haar bagage kwam ophalen die al een dag eerder was gearriveerd. De paar woorden Engels die begrepen werden, waren niet voldoende om haar bagage los te peuteren. Met gebaren en een medepassagier die voor haar kon tolken, lukte het uiteindelijk. Tegen de tijd dat ze de uitgang bereikte, was de grote groep reizigers en Irene reeds vertrokken.

Irene had gezegd dat ze het beste een taxi kon nemen. “Mijn tante en oom zijn hier twee jaar geleden geweest. Zij gingen op familiebezoek en deden geen georganiseerde reis. Hun tip:

Neem altijd een 'Bluebird taxi', die is het betrouwbaarst. En spreek van te voren een prijs af, anders word je geheid afgezet!”

Jennie wisselde wat van haar contanten om voor roepia's. Het kleinste bedrag was 100 roepia, ongeveer 30 cent in Hollands geld. Het stond vermeld op een briefje in een flets rode kleur. Seratus rupiah, met een plaatje van de Indonesische president. Ze keek om zich heen of ze een betaaltelefoon zag. Op dat moment werd ze van vier kanten belaagd door kleine tengere mannen die om het hardst riepen: “Taxi! Taxi, miss!” Eentje bestond het om alvast haar koffer uit haar handen te willen pakken. Met een ferme ruk trok ze haar koffer terug.

“Telefoon! Ada telefoon?”, riep ze terug.

“Nga”, kwam het ontkennende antwoord, terwijl de rest “taxi, miss” bleven aandringen. Jennie liep terug naar de balie waar ze haar geld gewisseld had. De mannen liepen mee, de geur van kruidnagel met zich meebrengend. Onmiskenbaar krètek sigaretten. Jennie herkende de geur. Haar oom had ze een paar jaar geleden meegenomen van zijn nostalgische Indonesiëtour. Hij rookte ineens weer sigaretten met kruidnagel, overgehouden aan zijn tijd in Nederlands Indië.

Ze vroeg zich af wat voor munten er hier in een openbare telefoon ging en hoeveel als dertig cent al van papiergeld was. De geldontwaarding was enorm, het verbaasde haar. De baliemedewerker wuifde de mannen om haar heen weg en riep hen iets toe. Ze dropen af.

Opgelucht herhaalde Jennie haar vraag om een telefoon aan de baliemedewerker. Hij schoof de telefoon van onder de balie vandaan naar haar toe. Het snoer was net lang genoeg. Ze vroeg: “How much?”. Hij begreep haar vraag, maar antwoordde in het Bahasa. Ze verstond 'dwaratoes' en haalde haar reisgids tevoorschijn. Een paar woorden had ze tijdens de reis ingeprent. Ze bladerde in het gidsje tot ze bij de getallen kwam. “Berapa? Hoeveel?” Ze schoof de geopende gids onder zijn neus. Hij wees en beklemtoonde elke

lettergreep, “dua-ratus”. Ernaast stond het getal 200. Oké, 60 cent, dat was te overzien. De baliemedewerker stak zijn wijsvinger op in het internationale waarschuwingsgebaar en voegde er met dezelfde nadrukkelijkheid aan toe: “Tidah internasiunal. No international!” Hij keek haar op de vingers terwijl ze de nummers van Nico’s vakantieadres met de draaischijf draaide. Hij bleef aandachtig luisteren toen een onbekende mannenstem aan de andere kant van de lijn iets onverstaanbaars riep. Van privacy had de baliemedewerker blijkbaar nog nooit gehoord. Ze draaide zich van hem af voor zover het snoer het toeliet en vroeg naar ‘mister’ Nico de Groot. Na wat geharrewar over en weer werd de conversatie half in het Engels en half in het Bahasa Indonesia gevoerd.

“Tidah ada, miss, sorry!” Hmm, hij was er niet.

“When will he be there?”

“Sorry, don't know.”

“When you see him, tell him Jennifer Dorestad is coming. Oké?”

“Apa?”

“From Holland. Me, Jennie, come to see him.”

“Uhuh.”

Ze verbrak de verbinding en hoopte dat het bericht hem zou bereiken.

De Bluebird taxi bracht haar naar het treinstation van Jakarta. De taxichauffeur probeerde haar duidelijk te maken dat ze geen ticket zou kunnen krijgen. Ze kreeg bijna de neiging om met haar stapel bankbiljetten te zwaaien, maar dat leek haar bij nader inzien geen goed idee. Hoe moeilijk kon het zijn om in de trein naar Sukabumi te stappen?

Haar reisgids gaf voor de woorden taxi, trein en station achtereenvolgens taxi, trein en stasiun aan. Allemaal dingen die in de tijd van de Nederlandse overheersing waren ontstaan, vandaar de Nederlandse benaming. Ze reden

toevallig links, omdat de verkeersregels door de Engelsen waren opgesteld in de korte tijd dat zij er de dienst hadden uitgemaakt.

Overall was het druk. Het krioelde van de mensen, auto's, tuktuks en brommers. Heel veel brommers en scooters die kras tussende auto's door schoten. De verkeersregels waren hier niet van toepassing naar het scheen. Voor een verkeerslicht stonden ze zeven rijen dik. De rijbanen, drie of vier naast elkaar werden door iedereen genegeerd. De hitte en stank van uitlaatgassen was overweldigend. Het lawaai ook. Ze was blij dat de taxi pal aan de stoeprand stopte en dat ze de weg niet hoefde over te steken. Dat leek haar onbegonnen werk, tenzij je suïcidale neigingen had.

Na een half uur geharrewar aan het loket begreep ze dat de taxichauffeur gelijk had. Het was onmogelijk om een treinkaartje te bemachtigen voor vandaag. Zelfs al had ze derde klas willen reizen dan nog moest ze reserveren. Dat kon alleen ter plekke. De prijs was geen probleem, het was belachelijk laag, een paar gulden omgerekend. Ze reserveerde tweede klasse voor de volgende dag. In Sukabumi zou ze een taxi moeten nemen voor het laatste stuk naar het zuiden. Dat zou ze daar wel zien. Wat moest ze nu? Een hotel? Ze stond buiten het station naar het enorme gemier te kijken van het verkeer dat zich vastliep in complete chaos.

De Bluebird taxi's waren er blijkbaar alleen van en naar het vliegveld, want hier zag ze er geen een. Wel heel veel geblutste gele taxi's. Het gaf haar niet veel vertrouwen. Totdat ze de bussen zag. Die puilden uit van de mensen. Het deed haar aan India denken. Wat ze ervan gezien had op t.v.

Nadat ze een tijdje aarzelend haar hand had opgestoken bij elke taxi die langs kwam, stopte er zowaar eentje. Meteen vormde zich een groepje mensen om haar heen. Op het moment dat ze instapte, stapte er ook een heel gezin in, vader, moeder en drie kinderen. Druk pratend en

gesticulerend. De conversatie ging volledig langs Jennie heen. De man, voorin gezeten scheen de prijs en het doel te willen bepalen. De vrouw achterin, drapeerde de kinderen om zich heen en lachte haar vriendelijk toe. "Sama sama", zei ze en wees beurtelings naar Jennie en haarzelf. Samen delen begreep Jennie, maar waarheen? Ze kon er geen touw aan vast knopen, niemand reageerde op haar vragen, half in het Engels, half Nederlands. Jennie stapte schielijk uit.

Bij de volgende taxi wees ze de chauffeur de cijferreeks in haar reisgids aan en vroeg "Berapa hotel, hoeveel?" Ze liet de onderhandelingen schieten toen ze bij het instappen zag dat ze een flink stuk van de straat kon zien, daar waar ze haar voeten neer wilde zetten. Toen ze eindelijk in een derde taxi plaatsnam, verroerde de chauffeur zich niet. Waar ze heen wou, zoveel begreep ze wel. Vastberaden herhaalde ze: "Hotel." Met een veelzeggend gebaar stak hij zijn handen in de lucht, internationaal voor 'welk hotel?'

Omstanders werden erbij geroepen. Ondanks de plattegrond in haar reisgids werd het er niet duidelijker op. Twee mensen wezen naar links en naar rechts, tezelfdertijd, reagerend op haar vraag, "di mana hotel? Waar is een hotel?" Het maakte niet uit of ze de korte vraag uit de reisgids perfect uitsprak. De mensen keken haar aan alsof ze van de andere kant van de wereld kwam (wat ook zo was) en dat ze daarom onmogelijk hun taal kon spreken. Ze kreeg geen antwoord op haar vraag. Het was om horendol van te worden.

Jennie propte haar reisgids weer in haar tas. Ze voelde de folder van Irene verkreukelen. Misschien wist Irene een goedkoper, betrouwbaar hotel dan de dure die in de reisgids stonden. Het zag er sowieso niet uit dat ze naar een hotel ging op deze manier.

Gedesoriënteerd door al het nieuwe hield ze de folder omhoog voor de chauffeur. Met veel zwarte en rode letters stond het WK pencak silat aangekondigd. Zijn gezicht klaarde